

MYYYTTI: KOTI ON PARAS PAIKKA ELÄÄ

ANNI VILKKO,

MYYYTTEJÄ VANHUUDESTA 9.12.2019

MYYTTI JA KOTI – MIKSI YHDISTETÄÄN TOISIINSA?

- Koti - monin merkityksin ladattu sana, jota käytetään kuvaamaan paitsi paikkaa myös johonkin kuulumista
- Myytti - jaettu kertomus, joka vahvistetaan yhteisön arvoja ja normeja, selittää yhtenäistä ideaa siitä miten eletään

KYSYMYKSIÄ:

- miksi pitää selittää elämän yhtä perustavalaatuista asiaa eli sitä että elämä tapahtuu aina jossain paikassa?
- miksi tarvitsee sanoa, miten elämä tulee järjestää vanhuudessa?
- mitä 'koti on paras paikka elää' -ajatuksella tavoitellaan ja mihin tuon oletuksen rajat asettuvat?

MYYYTTI JA KOTI – MIKSI YHDISTETÄÄN TOISIINSA? SIKSI, ETTÄ...

- omaksuttu asumis- ja hoivapolitiikan keskeiseksi periaatteeksi ja tavoitteeksi useissa maissa 1990-luvun alkupuolelta lähtien
- vaikuttava taustatekijä on kustannusperusteinen hyötyajattelu:
 - ajatus palveluin tuetun valtavirta-asumisen edullisuudesta asumisen erityisratkaisuihin verrattaessa

TUKEEKO TUTKIMUS?

- Ympäristögerontologinen tutkimus ihmisen ja elinympäristön suhteesta 1980-luvulta (Lawton)
- 2000-luvulle tultaessa lukuisat tutkimukset osoittivat useimpien vanhojen ihmisten haluavan asua omassa kodissaan (esim. Clough ym. 2004; Heywood ym. 2002; Means 2007; Wiles ym. 2011)

Näkökanta kiteytyy kahteen kokonaisuuteen:

- asuinpaikan pysyvyys **vahvistaa** itsenäistä elämää, riippumattomuutta ja sosiaalisen tuen saamisen mahdollisuuksia silloinkin, kun oma toimintakyky heikkenee
- asuinpaikan pysyvyys **vastustaa** tarvetta muuttaa hoivan ja palveluiden saamisen vuoksi vanhainkoteihin tai hoitolaitoksiin

KOTI ON PARAS PAIKKA ELÄÄ – ONKO KODIN YLIVERTAISUUDEN MYYTTIÄ TARPEEN PURKAA?

- ajattelun vaikuttavuus hakee voimaa positiivisesta visiosta ja jokaiselle tutusta itsestäänselvyydestä
- taustana kokemus omassa hallinnassa olevasta tilasta, johon kotia tehdään, ja tätä tekemistä koskeva itsemäärääminen
- nojaa ajatukseen, että on olemassa jotain, joka tuottaa ylivertaisesti paremmin hyvinvointia vanhuuteen kuin jotkut muut elämisen ainekset
- paikan ja ihmisen yhteenkasvaminen ajan kuluessa ideaali malli
- suhteen muuttumattomuus ajattelun peruspilari
- jatkuvuuden ja tuttuuden ideaan liitetään saumattomasti ajatus turvallisuudesta

JOS MYYTTIÄ EI VOI PURKAA, SEN KESTÄVYYTTÄ VOIDAAN KOETELLA

- ideaali rakentuu vastakkaisuuksista (Levi-Strauss), joiden välissä ei ole vaihtoehtoja
 - koti ja laitos -vastinpari on onnistuneen ja epäonnistuneen elämän erottelujärjestelmä
 - tuottaa 'toisia', 'niitä' jotka eivät ole enää täysivaltaisia
- pohjautuu yleistykselle, jonka paikkansapitävyys on rajattua (iän, elämänvaiheiden, terveyden yms. suhteen)
- kodin monitahoisuus unohtuu – mihin painopistettä asetetaan?
 - fyysinen ympäristö – seinät ja esinesuhteet, asunnon ulkopuolinen todellisuus
 - sosiaalinen ympäristö – seurustelu/toisten läsnäolo/oleminen saatavilla
 - ajallinen aspekti – kodin muuttuvat merkitykset (koti tehdään elämällä ja kokemalla se, uudelleen ja uudelleen)

MYYTIN TUTKIMUKSELLISTA KRITIIKKIÄ

- kritisoitu **kodin idealisoimisesta** (esim. Heywood et al. 2002;Vilkko 2000)
- kodin **merkitykset voivat muuttua**, esim. hoiva-ammattilaisten tullessa osaksi kodin maailmaa tai yksinasujalle koti voi olla turvaton paikka ja ikävien muistojen lähde (esim. Milligan 2009; Oldman & Quilgars 1999; Rubenstein ym. 1992; Tedre 2007;Vilkko 2000 ja 2010b)
- kritiikki suuntautuu myös **ajattelun typistymiseen ainoastaan fyysisen asuinpaikan kysymykseksi**, ”paikoillaan pitämiseksi” (esim. Tedre 2007;Vilkko 2010b)
- suhteutettu siihen, että vanheneminen koettelee monin tavoin yksilön kokemusta **asumisen paikan ja sosiaalisten suhteiden keskinäisestä yhteenkuuluvuudesta** (yksinasuminen, yksinäisyys, sosiaalinen eristyneisyys, läheisten turvaverkon harveneminen)

MITÄ TARVITAAN? POIS VASTAKKAISUUKSISTA!

- **Kokonaisvaltaisempaa näkemystä asumisen ja hyvän vanhenemisen suhteista, koko psykososiaalisesta ympäristöstä**
- **Kysyttävä, eikö ole muita tapoja järjestää elämisen paikkaa kuin yksityiskoti tai laitos ?**
- **Keskittymistä enemmänkin siihen, miten syntyy yksilön ja ympäristön onnistunut vuorovaikutus**
- **Osattava kysyä, mitä tarvitaan, että kotona olisi hyvä olla**

LOPPUTULEMA: ONKO MYYTTI VAHVISTETTU, MAHDOLLINEN VAI MURRETTU?

Syvin murtuma:

Viittaaminen kodilla ensi sijassa asuinpaikkaan yksinkertaistaa itse vanhenemisen prosessin vaihtelevuutta ja moniaineeksisuutta

→ Myytti on rajatusti paikkansapitävä